

Z hořejších výkladů je patrné, že vyskytují se spory o kompetenci, které nejsou vypraveny jako k-y. Sem patří především případy, když zemské zastupitelstvo (výbor) a nejvyšší vládní úřad, dále zemské autonomní orgány různých zemí odmítají příslušnost, když různá ministerstva si příslušnost osobují nebo ji navzájem odmítají. Odpomoc může zjednat k stížnosti zúčastněné strany jen n. s. s., ale nikoli jako forum konfliktní, nýbrž ve své obyčejné funkci. Může tedy napadané rozhodnutí zrušit a z důvodů lze posoudit, který orgán je příslušný. Nečiní se tedy v případě kasace enuciální výrok o příslušnosti. Vláda není příslušná odklízovat k. spory mezi ministerstvy.

K-em není dále ani spor o příslušnost mezi dvěma nižšími samosprávnými úřady (orgány) téže země resp. různých zemí. Je věcí stran, aby hledaly odpomoc u vyšších správních stolic resp. u n. s. s. (v jeho obyčejné funkci). Nelze totiž vykládati věc tak, jakoby zemská zastupitelstva nebo výbory mohly vznášeti k-y za podřízené samosprávné sbory (úřady), když k nim věc nedospěla v postupu stolic.

To bylo výslovně ustanoveno v zák. č. 44/1869 ř. z. stran k-ů mezi soudy a správními úřady a není to nic samozřejmého.

I při sporech o příslušnost mezi nižšími správními úřady státními téhož nebo různého resortu bylo by na stranách, aby postupem stolic hleděly spor odkliditi. Při státních úřadech správních má se za samozřejmé, že vyšší nadřízený úřad odklízí spory o příslušnost. V § 9 vlád. nař. č. 8/1928 Sb. je to řečeno výslovně. Není-li tomu tak, není věc tak jednoduchá. Je to v první řadě věcí stran, aby otázku daly řešiti postupem stolic, po případě n. s. s. Jurisdikční činnost tohoto soudu vyplňuje takto mezery, které jsou v dosavadní úpravě sporů o příslušnost.

I jinde nejsou všechny spory o příslušnost vypraveny jako k. v technickém smyslu — srov. poměry francouzské, kde na př. nelze vznést k. proti všem soudům. V odst. II. tohoto hesla jedná se o neúplnosti úpravy k-ů mezi správními úřady a soudy u nás. Jen per parenthesim podotýkám, že § 96 (2) úst. list. se nikterak nedotknul zákona č. 3/1918 Sb., takže je nesprávné mínění, jakoby tento zákon byl ústavní listinou autenticky vyložen ve smyslu extensivním. Ústavní listina prostě odkazuje na zákon č. 3/1918 Sb. a její usta-

novení má ten další význam, že řešení sporů o příslušnost mezi soudy a úřady správními může se dít jen zákonem. Jinak prakse konfliktního senátu.

Při zřejmé chatrnosti zák. č. 3/1918 Sb., pokud jde o k-y, je vysvětlitelné volání po nápravě. Ministerstvo vnitra vypracovalo r. 1929 osnovu zákona o rozhodování sporů o příslušnost, jež je dosud ve stadiu mezi-ministerského jednání.

Literatura.

P r a ž á k: „Spory o příslušnost mezi soudy a úřady správními“, I, 1883; t ý ž: „Rakouské právo ústavní“, 2. vyd., III, 1902; t ý ž: „Prinzipielle Abgrenzung der Kompetenz der Gerichte und der Verwaltungsbehörden“, Archiv für öff. R., IV; L e m a y e r: „Kompetenzkonflikt“, v. Mischler-Ulbrich: Österr. Staatswörterbuch, 2. vyd., III; S a t t e r: „Grenzen der Kompetenzkonfliktsgerichtsbarkeit“, Zeitschrift für öff. Recht, VII; K e l s e n: „Zum Begriff des Kompetenzkonfliktes“, tamže; M a r k u s: „Ungarisches Verwaltungsrecht“, Tubinky, 1912; H y e-H u g e l m a n n: „Sammlung der Erkenntnisse des k. k. Reichsgerichtes“, Spann: „Das Reichsgericht“, 1904. Rozhodnutí (rozsudky) našeho kompetenčního (konfliktního) senátu se uveřejňují ve sbírce Bohuslavově. Z francouzské literatury nejnověji A p p l e t o n: „Traité élémentaire du contentieux administratif“, 1927; S t ö l z e l: „Kompetenzkonflikt“, Stengel-Fleischmann: „Wörterbuch des deutschen Staats- und Verwaltungsrechts“, III, s bohatými údaji literárními; B e r n e r: „Kompetenzkonflikt“, Stier-Sommlo-Elster: „Handwörterbuch der Rechtswissenschaft“, III (s další literaturou).

Jiří Hoetzel.

Komposesorát.

K. (közirtokosság) v uherském právu ve vlastním a původním smyslu znamená spoluvlastnictví vlastníků zemanské půdy v jedné neb i několika obcích na společných lesích, pastvinách, hospodářských podnicích a pod. Toto spoluvlastnictví vykazuje od spoluvlastnictví dle občanského práva určité odchylky co do výkonu vlastnických práv, spoluvlastnických povinností a co do zrušení, mající původ v historickém vývoji jakožto spoluvlastnictví privilegovaného právem veřejným.

Dle uherského práva dělí se n e m o v i t o s t i n a: 1. z e m a n s k é (= šlechtické), 2. u r b á ř s k é a 3. o b č a n s k é. Rozdíl mezi jednotlivými druhy má svůj základ ve stavovské povaze uherského práva soukromého.

Ad 1. Zemanské (kuriální) nemovitosti jsou takové, které původně mohly býti jen

ve vlastnictví osoby šlechtické a byly s nimi spojeny t. zv. menší královské regalie (*regalia minora*), t. j. výlučná oprávnění k živnosti mlynářské, rybolovu, výčepu vína a lihovin, řeznictví, převozu (mýta), na poplatky z obchodních místností, za pálení kořalky, právo páliť cihly, vápno, kopati písek, právo kamenolomu, právo odbývatí trhy a bráti poplatky z tržního místa, vše to na území zemanské půdy.

Z těchto práv většina zanikla při vyvazení poddanství r. 1848, jiná pozdějším zákonodárstvím a zachovalo se dodnes ještě v plné míře právo honitby a rybolovu, někde i mlýnské právo ohledně obyčejných vodních mlýnů a právo převozu.

Výlučnost vlastnictví na takových pozemcích osobami šlechtickými zanikla již r. 1848.

Vzdor tomu nepozbyla kvalita pozemku jako zemanského celkem významu vzhledem ke zmíněným společným t. zv. komposesorátním příslušnostem. Z toho důvodu musí býti zemanské nemovitosti v pozemkové knize vyznačeny na listu majetkové podstaty nadpisem „Zemanský majetek“ (zák. čl. XXIX/1886, §§ 3, 5 a j.).

Ad 2. Selské či urbářské nemovitosti byly původně vlastnictvím sice šlechticů (vrchností, *föledesur*), ale obmezeným právně potud, že vlastník půdy nemohl sám resp. svými lidmi bezprostředně usedlost obdělávat, nýbrž byl povinen přenechat ji k obdělávání selskému poddanému oproti poskytování dávek naturálních (roboty a pod.) i v hotovosti. Uprázdnila-li se selská usedlost (odúmrtím selské rodiny, odstraněním pro nedbalé hospodářství, derelict a pod.) musila býti cestou veřejné dražby odevzdána do obhospodaření jinému selskému poddanému. Vůči těmto urbářským nemovitostem nazývaly se pozemky vrchnosti kuriálními. Vyvazením z poddanství r. 1848¹⁾ přeneseno právo vlastnictví s vrchností na poddané a tím změnil se posavadní význam urbářských nemovitostí v tom směru, že se staly sice vlastnictvím volným jako občanské pozemky, ale vyznačují se od těchto tím, že

bylo s nimi původně a zpravidla jak i podnes spojeno spoluvlastnictví na t. zv. urbářských lesích a pastvinách. Poddaní totiž vykonávali v lesích a na pastvinách svých vrchností oprávnění pastvy, pobírání palivového a stavebního dřeva a pod. na způsob služebností. Při zrušení poddanství byla plocha odpovídající potřebě bývalých urbáříků v lesích a pastvinách od vrchnostenské půdy oddělena (*segregace*) a přidělena dle ideálních podílů bývalým urbáříkům ne fyzicky rozděleně, nýbrž do spoluvlastnictví, tak jako před vyvazením z poddanství společně panských lesů a pastvin užívali. Tyto společné lesy a pastviny nazývají se urbářskými příslušnostmi, tvořícími obdobu příslušností zemanského k-u a jsou také obdobnými předpisy upraveny co do správy důchodů a břemen a obmezeny co do individuálního rozdělení. Ideálním podílem může dnes každý spoluvlastník (urbářík) nakládati volně, tedy zciziti svůj podíl zcela neb částečně i bez zcizení usedlosti, k níž jako urbářská příslušnost patří.

Vzhledem na tyto příslušnosti má význam vyznačení bývalé urbářské usedlosti v pozemkové knize jako „urbářský majetek“. Urbářské příslušnosti někdy bývají v pozemkové knize vyznačeny jako spoluvlastnictví urbáříků v ideálních podílech, jindy zapsány na „společenské býválých urbáříků“, jež může býti organisované (urbářský spolek), ale také neorganisované. V tomto případě lze zjistiti podíl bývalého urbáříka ze zvláštního seznamu, který společenství o tom vede za účelem rozdělování důchodů a břemen správy.

Při dotyčné usedlosti, k níž patří podíl v urbářských příslušnostech, bývá na listu majetkové podstaty vyznačen podíl připadající k usedlosti, není-li příslušnost v celku samostatným knižním tělesem:

Stav pozemkových knih na Slovensku a v Podkarpatské Rusi není uspokojivý. Pořádek se snaží zavéstí zakládáním pozemnoknižních vložek (dle systému reálného) oproti posavadnímu systému personálních pozemkových archů. Souvislost skatastrem pozemkové daně je velmi vadná.

Ad 3. Pozemky, které nepatří k vyličeným 2 kategoriím, jsou pozemky občanskými, ve vlastnictví shodném pojmově s vlastnictvím dle práva zemí historických.

Vedle urbářských nemovitostí tvoří zvláštní odrůdu vlastnictví t. zv. poměry urbářským příbuzné:

¹⁾ Zák. čl. VIII/1848 vyslovil společné snášení veřejných břemen; zák. čl. IX/1848 odstraňuje poddanství a ukládá náhradu státem za povinnosti poddaných; zák. čl. XII/1848 činí toto břemeno státním dluhem; zák. čl. XIII/1848 zrušuje kněžskou desetinu; bližší viz Horák: „Urbářské právo“ (Právny Obzor, 1923).

kuriálních želiarů, kolonistů, mýtín a desátkových vinic, jež však jsou dle právní povahy poměry emphyteutickými resp. superficiálními.

I. Spoluvlastnictví na příslušnostech společných vlastníkům zemanské půdy tvoří — jak svrchu řečeno — podstatu t. zv. zemanského k-u. II. Následkem obdobné úpravy poměru bývalých urbáriků na t. zv. urbářských příslušnostech, lze mluvit také o komposesorátu urbářském a konečně III. pro období v případě zřízení společných pastvin a lesů v řízení komasačním, pokud se tak děje bez souvislosti s poměrem urbářským, vzniká také samostatný k. pastvin resp. lesů.

I. K. zemanský zvláště. Zemanské nemovitosti jsou především velkostatky (latifundia) či bývalá panství, jejich jednotlivé dvory (curia) s příslušnými pozemky, dále drobnější komplexy nemovitého majetku vzniklé z bývalých domén dělením v cestě dědické sukcese aneb zcizením (rozparcelováním), ale také tím způsobem, že celé obce původně poddanské byly za vojenské zásluhy svých obyvatelů obdařeny šlechtictvím a tudíž jejich půda povýšena do kategorie zemanské půdy a příslušnosti lesní a pastevní povýšeny na příslušnosti t. zv. zemanského k-u.

K zemanskému k-u patří vedle lesních a pastevních příslušností také již zmíněná regalia minora, pokud ještě existují a různé hospodářské podniky na tomto základě vzniklé (kamenolomy, mlýny, převozy atd.) — dnes ovšem pouze povahu soukromě-právního spoluvlastnictví vykazující — pouze ohledně lesů a pastvin z důvodů veřejného hospodářství vykazuje k. zemanský odchylky.

Poměr jednotlivých komposesorů ve spoluvlastnictví k-ních příslušností je buď určitý, také v pozemkové knize vyznačený aneb neurčitý. K jeho zjištění a provedení fyzického rozdělení společných lesů a pastvin, pokud je dle administrativních předpisů přípustné, slouží zvláštní způsob soudního řízení procesního, t. zv. řízení upoměrňovací (proporcionální, áranyosítás).

Pokud nejde o rozdělení zemanského k-u, spravují komposesoři celé spoluvlastnictví zpravidla zvláštním správcem, jehož si zvolí buď dohodou aneb jsou-li zorganizováni v t. zv. komposesorátní spolek, t. j. korporaci dle stanov schválených politickou správou, volí jej dle stanov na valném shromáždění. Forma organizace v k-ní

spolek je obvyklou při k-u se značným počtem podílníků (zvláště při zemanských k-ech vztahujících se na celé obce, na př. Nitrianský k.).

I při organizaci spolkové děje se správa příslušností, regálií a společného majetku vůbec na účet a prospěch jednotlivých komposesorů, ne tedy pro právnickou osobu komposesorátu, která není subjektem vlastnictví společných nemovitostí a práv ani v tom případě, když jsou snad společné nemovitosti v pozemkové knize na tuto právnickou osobu vtěleny. Je tedy tato právnická osoba vlastně pouze orgánem správy k-u.

Praxe vyvinula při k-u také některé zvláštní normy soukromoprávní, týkající se správy zemanského k-u, na př. že při pronájmu (pachtu) k-ního majetku mají členové k-u přednostní právo aneb že když ohledně udržování společných stavisk aneb zamezení nebezpečí povodně pro společné nemovitosti jsou jednotliví členové k-u nedbalými, jsou povinni nahraditi z toho vznikající škodu a náklady a až do vyhovění této povinnosti zastavují se jejich důchody ze společného majetku.

Zjištění poměru jednotlivých komposesorů ve společném majetku vyžaduje především určení t. zv. komposesorátního klíče.

K-ní klíč lze zjistiti dle následujících okolností:

1. Jde-li o k., který vznikl pouze dělením mezi descendenty resp. dědici původního jediného vlastníka zemanské domény, slouží za jeho podklad dědická posloupnost.

2. Vznikl-li k. oddělováním částí původní jednotné domény cestou transakcí, bude dlužno zjistiti poměr oddělených částí k jednotné doméně a dle toho určití poměr ve společných příslušnostech a právech.

Komplikace může tu nastati, když transakce se kombinují s dělením dle dědické posloupnosti (pod 1).

3. K. vznikl bez původní jednotnosti povýšením selské obce na šlechtictví. Zde dlužno bráti do úvahy poměr původních usedlostí na vzájem.

4. Někdy nelze pro dávnost k-u vůbec zjistiti na jakém základě vznikl, neboť schází k tomu účelu veškeré podklady.

Zákon předpisuje za účelem zjištění klíče k-ního následující pořadí:

a) poměr intravillánů od paměti budovami zastavených. Intravillánem rozumí se totiž obytné stavení se zahradou a dvorem v souvislosti s ostatními

intravillány téže obce, tedy v jejím centru. Extravillánem dlužno rozuměti všechny nemovitosti patřící k usedlosti zemědělské mimo obytné a hospodářské stavby s příslušnou zahradou a dvorem, tedy role, louky, vinice atd. s vyloučením lesů a pastvin společných. Hodí se v případě pod 3 uvedeném.

b) dědická posloupnost (viz svrchu);

c) dle posavadní praxe, totiž dle způsobu, dle kterého doposud důchody společných příslušností byly rozdělovány a břemena správy nesený;

d) dle poměru také novějších intravillánů, vyskytují-li se vedle intravillánů od nepaměti stojících;

e) dle poměru intravillánů a extravillánů dohromady (zvláště v případě svrchu pod 4 uvedeném).

V tomto pořadí možno použití pozdějšího způsobu dle pořadí jen, když předcházející způsob k zjištění klíče se nehodí.

Předpisy řízení upoměrňovacího jsou obsaženy v různých procesních zákonech staršího práva, které byly uvoz. zák. k uh. civ. ř. s. (zák. čl. LIV/1912, § 6) zachovány v této otázce v platnosti. Jednotně jsou tyto předpisy shrnuty v nař. min. spravedl. č. 30/1909 zároveň s předpisy týkajícími se řízení komasačního a urbářské úpravy (a dle předpisu § 6 zák. čl. LIV/1912 také i řízení o dělení společných lesů a pastvin mimo poměry urbářské resp. zemanských k-ů).

Zvláštní zmínky ohledně tohoto řízení zasluhují tyto předpisy:

Spor o zavedení upoměrňovacího řízení může zavést kterýkoliv z komposesorů.

Nepokračuje-li žalobce v řízení, může spor převzít v jeho úloze kterýkoliv z komposesorů a vésti dále s účinkem pro všechny.

Žalobní žádost směřuje k určení poměrného klíče a rozdělení společných příslušností, pokud jsou fyzicky a hospodářsky dělitelné, a k vyslovení, které z nich zůstanou na dále společnými.

Vydělení in natura děje se dle zásad komasačních, dle možnosti v souvislém komplexu a kdyžby při neproveditelnosti tohoto způsobu nedošlo k dohodě, případnou jednotlivým komposesorům utvořené podíly losem.

Předměty, které nemohou být předmětem řízení komasačního, jsou vyloučeny z tohoto řízení.

Stalo-li se, že některý komposesor, třebas per nefas, má již část společných pří-

slušností v držbě, má se mu ponechat, ale zato poskytnouti poměrná náhrada druhým komposesorům při výměru podílu z nezaujatých příslušností. Není-li to dle místních poměrů možné, dlužno i takové části podrobiti řízení upoměrňovacímu oproti náhradě investic, které dotýčný komposesor do zaujaté části vložil.

Pastviny dlužno rozdělit v první řadě in natura a není-li to dle místních poměrů možné, určití aspoň poměr dle počtu dobytka a jeho druhu, kterým mají jednotliví komposesoři užitek vykonávati. Podobně dlužno určití poměr užívání nedělivých společných lesů ohledně pobírání dřeva a pastvy v nich. Rovněž tak se určí i poměr užívání společných podniků jako kamenolomů, kopání hlíny a písku, honby a rybolovu.

Jinak však výkon t. zv. menších regálií není předmětem upoměrňovacího řízení. Platí tedy v tom směru obecné normy o spoluvlastnictví (majetkovém společenství). Totéž platí o výkonu mlýnského práva.

Právní prameny o zemanských komposesorátech.

Starší zákony: zák. čl. XXX/1655, §§ 1, 3; XLVI/1659; LXIX/1715; XXIII/1729, § 4; XXIV/1802, § 2; XVI/1807; XXI/1807, § 9. (Zák. čl. XXXVI/1836 a X/1840, §§ 6, 11, pozbyly platnosti pozdějším zákonodárstvím.)

Jiné zákony zde pomíjíme, protože se nevztahují na území patřící k Čsl. republice.

Poměry komposesorů na společných lesích a neplodné půdě upravuje zák. čl. XIX/1898; o tom viz blíže v hesle „Lesní právo“.

K upoměrňovacímu řízení se vztahují: zák. čl. XIX/1563, LXII/1622, LIX/1625, LXIX/1715, XVII/1807, XX/1807, XXI/1807, X/1840, § 10, a z novějších zákonů: zák. čl. LIV/1868, § 25; LIII/1871, § 47; XXXVIII/1889, § 18; XXIX/1892. Souhrn platných ustanovení těchto zákonů je obsažen v nař. min. předsedy č. 30/1909 RT (sbírka maď. nař. č. 45) na základě § 4 zmoc. zák. čl. XXXIX/1908.

II. K. urbářský (viz svrchu ad 2) je buď organisován obdobně jako k. zemanský (zák. čl. XIX/1898) aneb neorganisován. I v tomto případě spravuje však společné příslušnosti valné shromáždění všech bývalých urbávníků téže obce dle principu majority. O právní povaze urbářského společenství platí, co bylo řečeno o k-ním spolku zemanském. Nemůže se tedy urbářský k. jako takový ani jednomyslným usnesením

valné hromady zadlužení aneb použití důchodů společných nemovitostí k jinému účelu, nežli k rozdělení mezi členy dle poměru jejich spoluvlastnictví. Pouze může zavázati jednotlivé členy ku příspěvkům v zájmu správy k-u a tito mohou pro své podíly převzítí reální břemena (hypotéky) vlastním jménem. (Stálá praxe Nejvyššího soudu.)

Neorganisované k-y urbářské zastupuje dle starší praxe v pasivních sporech obecní rychtář, kdežto v aktivních sporech musili by dáti ke sporu zmocnění všichni komposesoři. Tato praxe vyvinula se ze stavu, kdy urbářská obec či společnost byla identickou s obcí politickou jakožto původně obcí poddanskou. S hlediska dnešního právního stavu, t. j. z povahy urbářského společenství jako spoluvlastnictví se odůvodniti nedá. Na tom nemění nic, že urbářské společenství z důvodů veřejného hospodářství podléhá dle platných předpisů administrativních dozoru a eventuelně schvalování politické správy. O tom dosti bohatá judikatura nejv. správ. soudu.

Vyskytují se také případy kombinovaného komposesorátu členů vlastních pozemky zemanské a urbářské v téže obci.

K urbářskému k-u vztahují se zvláště ustanovení zák. čl. XXXIII/1868, LIII/1871, XII/1877, XXXIX/1908 (s prov. nař. č. 30/1909, RT č. 45).

III. K. lesů a pastvin¹⁾ mimo případ zemanských a urbářských k-ů může vzniknouti tím způsobem, že při provádění komasace (zák. čl. XXXIX/1908) v obcích,

¹⁾ Označení tohoto útvaru jako k. není sice v literatuře a v pramenech zvyklé, poněvadž však termín compossessoratus znamená vlastně kolektivní spoluvlastnictví a ne pouhou společnou držbu, jak by se dle doslovného znění (také maď. výrazu: Közbirtokosság) zdálo, a při útvaru pod III vylíčeném jde právě o kolektivní spoluvlastnictví, považujeme použití termínu k. na tento útvar odůvodněným. Právní podstata všech tří útvarů je úplně stejná, pouze důvod vzniku je, jak v textu vylíčen, různý. Zákonodárství, jmenovitě předpisy formálního práva, upravují všechny tři útvary v souvislosti a dle stejných pravidel. Viz svrchu cit. nař. č. 30/1909 o řízení při majetkové úpravě (cf. též § 6 uvoz. zák. k uh. civ. ř. s.: segregace, komasace, upoměrňování, rozdělení pastvin a podobné věci), dále zák. čl. XIX/1898 o státní správě obecních a některých jiných lesů a holých ploch, dále o úpravě hospodářské správy k-ů a v nerozděleném vlastnictví bývalých urbárníků se nacházejících, společně užívaných lesů a holých ploch.

kde je nedostatek pastvin obecních, zřídí se potřebná plocha pastevní tím, že každý účastník komasace ustoupí aspoň 5% své půdy — dle dohody i více — k tomuto účelu. Spoluvlastníci takto zřízených pastvin tvoří pak pastvinové společenství organisované způsobem jako k. pod I a II. Fysické dělení je možno žádati jen cestou administrativní po svolení ministerstva orby.

Ohledně řízení k utvoření společných pastvin platí svrchu řečené (zvláště nař. min. spravedl. č. 30/1909).

Literatura.

Zlinský Rainer: „A magyar magánjog mai érvényében“, VII. vyd.; Janesó: „A közbirtokosság“, 1889; Tóth (Vavřínek): „Útmutató urbéri ügyekben“, Tóth (Ludvík): „Urbérikalanz“, Horák: „Urbářské a příbuzné poměry na Slovensku a v Podkarpatské Rusi“, Právní Obzor, 1923; také separatim: „Urbářské právo na Slovensku“.

Jaroslav Horák.

Kompromisární klausule

viz Rozhodčí soudy mezinárodní.

Komunikační právo mezinárodní.

Komunikačním nebo-li dopravním právem mezinárodním rozumíme souhrn právních řádů, kterými se státy kulturního společenství řídí ve vzájemném styku dopravním. Mezinárodní dopravou rozumíme pak činnost, jejímž cílem jest překonati prostorové vzdálenosti přemístěním osob, statků a zpráv ve styku mezistátním.

K. p. m. patří do oboru mezinárodního práva správního. Jedná se tu o právní normy správy společenství mezinárodního, které se rozvojem civilisace mezi kulturními národy vytvořilo. Doprava sprostředkuje mezinárodní styky a jest tedy přirozeno, že v tomto oboru nejzřejměji projevilo se poznání vzájemné hospodářské, kulturní a sociální závislosti států a přesvědčení o nutnosti, aby státy vlastní suverenitu v zájmu světového obchodu dobrovolně omezily a že tu nejdříve a nejzřetelněji vytvořily se konkrétní formy mezinárodního společenství zájmů a spolupráce států. Vznikl vztah mezi státy, způsobený dopravou, vyžádal si záhy jich úpravy mezistátními smlouvami, které jsou hlavním pramenem k. p. m. Šlo tu jednak o